

71

Ezekiel Landau

Új zsinagóga (Duna-) Szerdahelyen

1787

Jehezqiél / Ezekiel ben Jehuda Landau válasza (*tesuva*) Szender / Alexander Meiselsnek,¹ Dunaszerdahelyre

K i a d á s :

Jehezqiél Landau, *Noda bi-Jehuda*, II (Prag: Israel Jeiteles, 571 / 1811; reprint, Jerusalem, 734 / 1974): “Orah hajjim”, p. *, no. 19²

Az Örökkévaló segítségével.

Prága, 547, a kis időszámítás szerint, *tammúz* hó 8, vasárnap.³

V á l a s z :

Teljes békesség az éjjeleket nappallá tévőknek. Mértékei tökéletesek. Tisztelt és szeretett drága jó barátom, a nagy rabbi, erőd és csodálatos torony, tisztelt tudós, tanítónk, Szender, világítson és sugározzon fénye, Szerdahely⁴ szent községe – örizze őt Sziklája – rabbinikus bíróságának (*beit din*) feje.

Levelét megkaptam, de mivel akkor más kérdések is érkeztek távoli helyekről, melyek sürgősebbek voltak, ezért előrevettem a sürgősebbet, és csak most, mikor kicsit ráérek, néztem meg levelét és kérdését a községe közelében lévő város zsinagógájának (*bét ha-keneszet*) ügyében, melynek falaiban több repedés van, és javítása hatalmas kiadást igényel. Azonban a zsinagóga fennmaradása jelenlegi helyén és területén kétséges, ugyanis * a megfeszített ernyedtségének szomszédságában áll, és már vizályt szítók támadtak, és az előljáró (*pirfekt*) úr fellépett, és le akarta bontatni a zsinagógát, de a település (*jisuv*) lakói ellenálltak. A gróf úrnál – növekedjék a dicsősége – sikert értek el, és engedélyt kaptak. De a vizályt szítónak még ki van nyújtva a karja, hogy a botlás kövévé⁵ legyen ebben: befolyása van a gróf minden ügyében, és nem minden nap esik meg, hogy sikert lehet elérni a döntésben. A vizályt szító igyekszik akadályokat támasztani a zsinagógával szemben, és a zsinagóga mellett iskolát akar építeni nem zsidó gyermekeknek, ami nagy bajt okozna, mert a zsidók a zsinagógából kijövet a nem zsidó suhancokkal találkozónának, és a suhancok beléjük kötnének. Most az előljáró (*prefektil*) elhívatta a zsidókat, és beszélt velük, és ezt mondta: Tudjátok meg, hogy keserűség lesz a vége,⁶ mert a zsinagóga a nem zsidók templomának szomszédságában van, és ha valami vita támadna, amikor ezek és azok kijönnek, akkor végül elveszik tőlük a zsinagógát, és nem lesz nekik semmilyen zsinagógájuk. Ezért ő építeni kíván számukra egy zsinagógát más, tágas helyen,

¹ Alexander (Szender) ben Rafael Meisels (*) *.

² Héberből fordította Bányai Viktória.

³ 1787. *.

⁴ Dunaszerdahely.

⁵ Jes. 8,14.

⁶ II. Sám. 2,26.

díszes épületet, a mostani zsinagógánál nagyobbat. Hiszen valóban a félelmetes napok⁷ idején, amikor a környező falvak lakói is oda mennek, a hely szűk a befogadásukra, és az épület maga is öreg, ő pedig újat épít, és mindezt a gróf költségén, amit majd apránként, hosszabb idő alatt fizetnek vissza. A zsinagógát⁸ eladhatják zsidóknak, lakó épületül, és nyugalomban lakhatnak benne. De ha nem hallgatnak a tanácsára, akkor keserű vége lesz.

Most ön arra (utal) a kérdésében, hogy azon a településen egy nagy vásárnap van, amelyre távoli helyekről összegyűlnek, így esetleg a városok törvénye (*din kerakhim*)⁹ vonatkozik rá. Azonban a vásár napján összegyűlők nem mennek a zsinagógába imádkozni. Sok elfoglaltságom miatt nem nyújtom hosszúra, csak ami szerény véleményem szerint nyilvánvaló. Ha a régi zsinagóga városi zsinagógának minősülne is, falain repedések és romlások vannak, és javítása hatalmas kiadást igényel, ennek a településnek a lakói pedig a bizonytalanság miatt nem kötelesek a nagy költségeket megfizetni, ugyanis fennáll a veszélye annak, hogy szarvas agancsára teszik a pénzüket,¹⁰ hiszen tartani kell attól, hogy a vizályt szító véghez viszi a fondorlatait. Ezért mindenesetre építhetnek maguknak másik zsinagógát egy tágas és biztonságos helyen, és mivel a félelmetes napok idején valóban szűk a hely, építsenek mindannyiuk számára elegendően nagy épületet. Amikor az új zsinagóga elkészül, és már ott imádkoznak, magától értetődően nem imádkozhatnak majd a régiben, mert a földesúr bizonyosan nem tűri el két zsinagóga fenntartását. Azaz akkor, minthogy nem lesz módjuk a régiben imádkozni, azt – még a Rav Mose ben Joszef Trani (*ha-MABIT*) nevében idézettek szerint is – a város lakói eladhatják, amint kifejtve megtalálható a *Magen Avraham*-ban (no. 153, 12. bekezdés):¹¹ „Eladja azt a város hét vezetője a város minden lakosának jelenlétében lakóháznak”, és a vevő használhatja igénye szerint, az ebből szerzett pénzt pedig fordítsák az új épület (kiadásainak) törlesztésére. Ez az én szerény véleményem.

Legyen békesség önnel. Üdvözlöt.

⁷ Félelmetes napok (jamim noraim): az őszi nagy ünnepek időszaka, az újévtől (ros hasana) jom kippur-ig tartó tíz nap (tisri 1–10).

⁸ Értsd: a jelenlegi épületet.

⁹ Din kerakhim: eltérő a halákhikus helyzete a csak a helybeliek által használt falusi zsinagógának és a mások, mindenekelőtt a vonzaskörzetében élők által is látogatott városi zsinagógának; az utóbbit nem szabad eladni. bT Megilla, 26a; Sulhan arukh: “Orah hajjim”, no. 153, § 7.

¹⁰ “Szarvas agancsára teszik a pénzüket”, értsd: bizonytalan kimenetelű, megalapozatlan üzletbe fognak, könnyen elveszítik a pénzüket. bT Ketubbot, 107b.

¹¹ Magen Avraham: “Orah hajjim”, no. 153, § 12.